

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JMG, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
Examensarbete i journalistik 22,5 hp, HT-10
Handledare: Maria Edström

CYBERGERILLAN

FÖRFATTARE: HENRIETTA JOHANSSON, AMANDA LINDBERG OCH ANNA VON WACHENFELDT

Innehållsförteckning

1. Inledning

2. Presentation

- 2.1. Kefaya - startskottet
- 2.2. Fängslade ord för frihet
- 2.3. Ord som dödar: Fallet Khaled Said
- 2.4. Aktivisterna tycker till
- 2.5. Analys: Det går åt helvete ändå

3. Metodrapport

- 3.1. Bilaga frågeschema för aktivister
- 3.2. Bilaga korrespondens angående ansvar

EGYPTEN

Statsskick: President Hosni Mubarak (1981-).
Religion: 90 % muslimer 10 % kristna.
BNP: 2 450 (Sverige 43 146) USD. 40 % av befolkningen lever på mindre än 2 USD/dag.
Huvudstad: Kairo med 16 miljoner invånare (officiella siffror). Siffran tar dock inte hänsyn till slummen, som kan få upp antalet till 25 miljoner.
Illiterater: 50 % av befolkningen.
Turism: 9 miljoner utländska besökare/år (2006). Motsvarar 10 % av Egyptens BNP.
Placering på demokratiindex: 134 (Kina 136) av 167 undersökta länder*.
Är med på Reportrar utan gränser lista över Internetfiender.

* Sammanställts årligen av The Economist och baseras på rättssäkerhet för väljare, fria val och medborgares påverkan i politiken.
Fakta: Landguiden, Utrikesdepartementet, Reportrar utan gränser.

Varje år åker en kvarts miljon svenskar till Egypten. Resebolagen lockar med löften om vita stränder och mellanösternmystik, och för turisterna är landet prisvärt och säkert.

Men på Egyptens bakgator pågår ett krig. Mänskliga rättigheter kränks och bestraffas, och när regeringen stryper yttrandefriheten får internet en avgörande roll. Här sliter unga kvinnor och män om det fria ordet och viljan att visa upp verklighetens Egypten för omvärlden.

Men en brutal statsapparat flåsar dem i nacken. Aktivisterna torteras och kidnappas för sina bloggar och Facebookkonton. Många har skrämts till tystnad eller flytt landet.

De aktivister som stannat kvar hittar nya vägar förbi regeringens kontroll. De har blivit en politisk opposition att räkna med, en gerilla beväpnade med mobiltelefoner och tangentbord.

Men 2008 hårdnade regeringens internetkontroll ytterligare.

Vår undersökning berättar historien vad som hänt med cyberaktivisterna sedan dess.

Välkommen att logga in på en annorlunda resa i svenskarnas nya turistparadis.

Kefaya

Rörelsen som förenade folket

I samband med presidentvalet 2005 växte en ny politisk opposition fram i Egypten. Det blev startskottet för bloggutvecklingen i landet. På internet förenade Kefaya-rörelsen kommunister, nationalister, liberaler och islamister mot ett gemensamt mål: att befria Egypten från den rådande regimen. Efter tre decennier med president Hosni Mubarak vid makten sade folket ifrån.

Måndagen den 12 december 2004. Flera hundra människor har samlats på trappan utanför Högsta domstolen i downtown, Kairo. Det är 20 grader varmt med en lätt dimma i luften. Demonstranterna är tysta. De har fäst en rund gul dekal med ordet Kefaya, *det räcker* på arabiska, över sina munnar. Folket har fått nog av president Mubarak, och för första gången sedan 1952 demonstrerar de för att kräva presidentens avgång.

- Det egyptiska folket måste få välja sin ledare, en ny ledare, säger Mahmoud Saber, en 23-årig dokumentärfilmare och cyberaktivist som deltog i demonstrationen.

Han slår sig ned på ett kafé i centrala Kairo, inte långt ifrån platsen där demonstrationen ägde rum sex år tidigare. Mahmoud Saber är med i de flesta sociala nätverken på internet. Han twittrar, skriver på Facebook och lägger upp fotografier från demonstrationer på Flickr. Han gör också dokumentärfilmer på temat demokrati, internet och yttrandefrihet som han publicerar på You Tube.

Bakom demonstrationen stod en ny rörelse som växte fram under hösten 2004. Kefaya förenade människor från olika politiska läger. Alla hade en sak gemensamt. De ville se president Mubaraks avgång. Tidigare samma år offentliggjorde den då 77-åriga Mubarak att han tänkte ställa upp i det kommande presidentvalet, trots sin vacklande hälsa. Inför valet ändrades landets grundlag, vilket för första gången tillät fler presidentkandidater. Men det stod också klart att Mubarak förberedde för att låta sin son, Gamal Mubarak, ta över makten efter honom.

Kefayas budskap var enkelt. "A lil-tawrith, la lil-tamdid". Nej till arv, nej till förlängning. Budskapet marknadsfördes på nätet och enkelheten gjorde att många anslöt

”Min mamma skulle hellre se att jag blev arresterad på ett horhus än på en demonstration.

sig. Kefaya uppmanade till olagliga demonstrationer och var först i landet med att göra upprop till protesterna via sms. Bilder på poliser som misshandlade demonstranter lades upp på internet. För regeringen var motståndsrörelsens framväxt på nätet helt oväntad. Och inte särskilt välkommen.

Mahmoud Saber var med på flera av Kefayas demonstrationer. En av dem minns han särskilt tydligt. Trots att det var färre än hundra personer som deltog stormades demonstrationen av flera hundra kravallpoliser. Mahmoud Saber bevittnade hur en kvinnlig demonstrant fick sina kläder avslitna av en polis, mitt på gatan. När han kom hem efter demonstrationen slog han på tv-nyheterna. Han ville höra vad de hade att säga om dagens händelser. Men varken demonstrationen eller polisernas trakasserier nämndes alls.

- Dagen efter tittade jag igenom tidningen. Men det var samma sak där. Inte ett ord.

Mahmoud hade fångat polisvåldet på bild. När han insåg att medierna tänkte tysta ned händelsen bestämde han sig för att starta en blogg och publicera bilderna själv.

- Vi har inga fria medier i Egypten. Det är därför internet är så viktigt.

Wael Abbas är en pionjär i den egyptiska bloggösfären och var en av dem som tidigt anslöt sig till Kefaya-rörelsen. Han blev känd 2005 efter att ha avslöjat polistortyr på sin blogg. Filmerna på poliser som torterar människor i häkten ledde till åtal mot två befäl. Och stort medialt pådrag.

- 2005 var vi utom räckhåll för regimen, vi blev som rockstjärnor. De väntade sig inte en attack från internet.

Mahmoud Saber

Ålder: 23 år

Bor: Downtown, Kairo

Ideologi: Liberal

Yrke: Är sociolog i grunden och gör dokumentärfilmer. Just nu arbetar han med projektet "Closing the gap" som lär unga killar och tjejer att göra kortfilmer med budskap.

Blogg: www.mahmoudsaber.com. Här finns hans blogg, hans konst och hans filmprojekt.

Wael Abbas

Ålder: 36 år

Bor: Nya Kairo

Ideologi: Nationalist

Yrke: Föreläser om digital aktivism. Han arbetar också som "fixare" åt utländska journalister.

Blogg: www.misrdigital.com.

Publicerar videor på polistortyr. Många stora avslöjanden har gjorts på hans blogg. Ibland filmar han själv men många av filmerna har skickats in till hans blogg av andra.

” De vill inte ha ut sanningen här. I Egypten har folket slutat tänka och regeringen styr över allt.

PÅ VÄGGARNA I WAEL ABBAS lägenhet hänger diplom och utmärkelser från Reportrar utan gränser och Amnesty. På hyllorna står frihetsgudinnan, en holländsk väderkvarn, en dalahäst och andra souvenirer som han samlat på sig från sina resor. Wael Abbas är ofta utomlands och föreläser och håller i seminarier för yttrandefrihet och demokrati. Han applåderas av hela världen och har blivit en symbol för frihet.

Men på hemmaplan är tongångarna andra. Han har arresterats tio gånger, är bannlyst från lokal-tv och har fått sitt You Tubekonto, e-mail och Facebook avstängda. När Wael Abbas kom hem från Sverige i somras blev han häktad och fräntagen sin dator och kamera på flygplatsen i Kairo.

– De vill inte ha ut sanningen här. I Egypten har folket slutat tänka och regeringen styr över allt. Men internet är okontrollerbart. Jag kan alltid öppna nya konton.

Både Mahmoud Saber och Wael Abbas var anonyma när de först började blogga. Till slut bestämde de sig för att skriva i sina riktiga namn. Mahmoud Saber såg det som ett naturligt steg att ta för yttrandefriheten. För Wael Abbas del var det en fråga om trovärdighet.

– Fram till 2004 skrev jag om demonstrationer och strejker under pseudonym. Men det är mer trovärdigt att blogga under sitt rätta namn. Folk kunde ju börja tvivla på vem jag var annars.

Men medan Wael Abbas namn närmast har blivit ett varumärke för aktivism på internet, håller Mahmoud Saber en lägre profil. Hans familj känner fortfarande inte till hans kamp på nätet, trots att den har pågått i över fem år.

– Om någon i min familj googlar mitt namn är det kört. Det blir kaos.

Mahmoud Saber ler försiktigt, rycker på axlarna. Han har nekat sin mammas vänförfrågan på Facebook flera gånger. För honom är det två världar som inte går att blanda ihop.

– Min mamma skulle hellre se att jag blev arresterad på ett horhus än på en demonstration.

Att vara politiskt aktiv kan få svåra konsekvenser, både för aktivisten själv och för de närmaste. Enligt sociologiprofessor Said Sadek, vid Amerikanska universitetet i Kairo, riskerar aktivisterna att isoleras socialt och förlora sina jobb om de arresteras.

– Ingen arbetsgivare vill hamna i trubbel, förklarar han. Mahmoud Saber medger att tanken på att bli arresterad är skrämmande.

– Det är klart att man känner sig osäker ibland. Men jag har klarat mig undan hittills. När polisen kommer rusar jag därifrån. Jag sätter mig på första bästa kafé och röker en shisha, vattenpipa. Förhoppningsvis ser det ut som att jag suttit där hela tiden.

Kefaya

– Den egyptiska rörelsen för förändring, Kefaya, föddes den 22 september 2004 när 300 av landets intellektuella samlades för att diskutera landets framtid.

– Rörelsen blev en paraplyrörelse som förenade flera olika politiska grenar.

– Huvudsyftet med rörelsen var att Mubarak skulle avgå.

– Ahmad Baha' al-Din och Sha'ban är två ledande namn bakom rörelsen.

– Det är svårt att uppskatta exakt hur många anhängare rörelsen hade. 1 500 bloggar beräknades vara anslutna till Kefaya. Hälften av dem skrevs på arabiska.

REGIMEN SATTE HÅRT mot hårt efter presidentvalet. Mubarak vann och hans främsta rival i valet, Ayman Nour, dömdes till fängelse i fem år för att ha fuskat med valsedlar. Grunderna för straffet har ifrågasatts av människorättsorganisationer. Ledarna bakom Kefaya smutskastades i de nationella medierna och många av aktivisterna trakasserades och skrämades av polis.

– Vissa lämnade landet. Andra skaffade jobb och lade ner sin blogg, berättar Wael Abbas.

Kefaya drabbades till slut av inre splittringar och är

i dag så gott som upplöst. Kvar finns de enskilda aktivisterna. De som inte lät sig skrämmas. De träffas fortfarande på nätet och på demonstrationer. De är sammansvetsade och utgör ett skyddsnet för varandra.

Rörelsen misslyckades med sin ambition att avsätta Mubarak, men avfytrade startskottet för en explosion av motstånd mot regimen på nätet. Det var Kefaya som förvandlades internet till ett verktyg för att säga ifrån och skapa opinion i Egypten.

– För att verkligen göra skillnad behövs en kamp på gatan. Förändringen kommer inte att hända online, säger Mahmoud Saber.

Fängslande ord för frihet

Internet är ett slagfält där en brutal katt- och råttalek pågår mellan den egyptiska regeringen och aktivisterna. Regeringen skärpte kontrollen 2008, men aktivisterna har hittat nya sätt att komma undan den. Vi har träffat de som vägrar hålla käft.

”På internet är inget heligt. Här skriver vi om alla tabun det inte står om i tidningarna.

I en fängelsecell på fyra kvadrat, mitt i Saharaöknen, sitter Kareem Amer. Framför sig har han dagens mål mat, ett glas vatten och en brödbit med en skiva ost. En flaska står i hörnet vari han uträttar sina behov. Fångvakterna har slagit honom i ansiktet och hotar med elektriska chocker om han försöker prata med andra fångar. De har tagit hans privata brev, pennor och skrivblock.

Kareem Amer var 22 år när han greps av polisen i sitt hem för det han skrivit i sin blogg. Han dömdes till tre års fängelse för att ha kallat det muslimska universitetet som han studerade på för "terroristskola" och ytterligare ett år för att ha förolämpat landets president, Hosni Mubarak.

Han blev den förste i Egypten att straffas med fängelse för inläggen i sin blogg.

De egyptiska aktivisterna rasade mot domen och fick med sig människorättsorganisationer från hela världen.

Dagen för frisläppningen av den idag 26-åriga Kareem Amer skulle vara den femte november 2010. Den tionde vet fortfarande ingen var han är eller vad som hänt.

EN GRUPP ÄLDRE MÄN i kaftaner delar en *shisha*, vattenpipa, på trottoarkanten i centrala Kairo. Röken från äppelto bak blandar sig med avgaser och köttos från kebabståndet invid. Böneutroten dånar från moskéerna, de buckliga, repade bilarna tutar. I ett kontor, två våningar upp med en gnisslande hiss, sätter sig 23-åriga Ramy Raoof vid sitt skrivbord med datorn framför sig. Han twittrar om en egyptisk aktivist som gripits i sitt hem och en tråd med ett tiotal kommentarer, både på arabiska och engelska, följer nyheten.

Han vinklar datorskärmen och visar ett klipp från en demonstration mot president Mubarak där poliser misshandlar två unga män. Ramy Raoof har själv filmat och lagt upp den på sin blogg via mobilen.

– På internet är inget heligt. Här skriver vi om alla tabun det inte står om i tidningarna. Presidenten, militären, islam, polistortyr.

Han startade bloggen 2007 för att skriva om polisens våld mot demonstranter. Han hade sett det med egna ögon och ville sprida ordet.

Från början var bloggen riktad till hans vänner, men den växte till något större, till ett verktyg som han kan använda mot regeringen.

– Jag struntar i vilka som styr landet, bara de följer våra grundlagar.

Ramy Raoof är en av de hundratals cyberaktivister som den egyptiska regeringen vill tysta ned. De kontrollerar redan de traditionella medierna, och därför vill de ta kontrollen på internet också, förklarar han. De använder sig av skrämsemetoder som att kidnappa aktivister och hota deras familjer.

Därför anordnar Ramy Raoof hemliga kurser där han lär andra aktivister manipulera IP-adresser och agera anonymt på internet.

Han själv är öppen med sin identitet, men många är rädda.

– Och det bör de vara, säger han. Det här är farligt.

En gång i veckan sluter 20 aktivister upp, på en nära inpå bestämd mötesplats, för att lära sig smygfilma och lägga upp materialet på internet via mobilen.

– Internet är det enda vapnet vi har. När polisen skjuter folk på öppen gata, kan vi fortfarande sitta här och visa upp det för andra.

Ramy Raoof har hittills inte arresterats men säger att han förväntar sig vad som helst.

– Jag känner mig varken säker eller rädd. Det som händer, händer.

När vi frågar om Kareem Amer, som ju varit fängslad i fyra år på grund av sin blogg och nu är försvunnen, rycker

Ramy Raoof på axlarna.

– Kareem skulle bli ett avskräckande exempel. Men det har inte fått den effekten.

NÄR HÖSTEN KOMMER till Kairo blir det nästan svårt att andas. Det som kairoborna kallar "det svarta molnet" lägger sig som ett lock över staden. Det blåser nästan ingenting, så den sotiga luften från avgaser och giftiga ämnen från risfälten där bönderna bränner hö, fastnar.

Downtown är den folkrikaste och mest kaotiska delen av Kairo. Trafiken tycks oändlig och fullkomligt livsfarlig. Ändå tar sig kairoborna obesvärat över den sex filer breda vägen mellan Midian Tahrir, frihetstorget, och amerikanska universitet. De kliver rätt ut i gatan, parerar vant mellan bilarna och tvekar inte att sätta upp handen för att signalera "stopp" åt ouppmärksamma bilister. För en oinvigd ter det sig som rena självmordet. Det är lätt att bli stående vid vägkanten, förvirrad och hjälplös. Ofta kommer en trafikpolis till undsättning, som dirigerar om trafiken och följer chockade turister över gatan. De amerikanska mat- och kafékedjorna kring universitetet lockar ut studenter lunchtid. De sitter med sina laptops på Starbucks och Mc Donalds, äter hamburgare och dricker kaffe latte.

På det amerikanska universitetet jobbar sociologiprofessor Said Sadek. Han har kartlagt den nya generationen aktivister. Egypt baby boomers, kallar han dem.

– De är unga, hälften är under 30, och internet har förändrat deras liv. De vill göra revolution mot korruption,

FAKTA: INTERNET I EGYPTEN

Fick fäste i Egypten under tidigt 2000-tal.

Cyberaktivist: En person som utnyttjar sociala nätverk och forum på internet för att utöva sin oppositionella politiska aktivism.

Antal internetanvändare: 15 miljoner

Antar internetcaféer: 4 600 stycken.

Antal bloggar: 160 000 (2009).

Innehåll i bloggar: Politik 20 procent, religion 7 procent, personligt 72 procent.

Fakta: Ministry of Communication, Egypt.

tortyr och hela det politiska systemet. Och de gör det vid sina tangentbord.

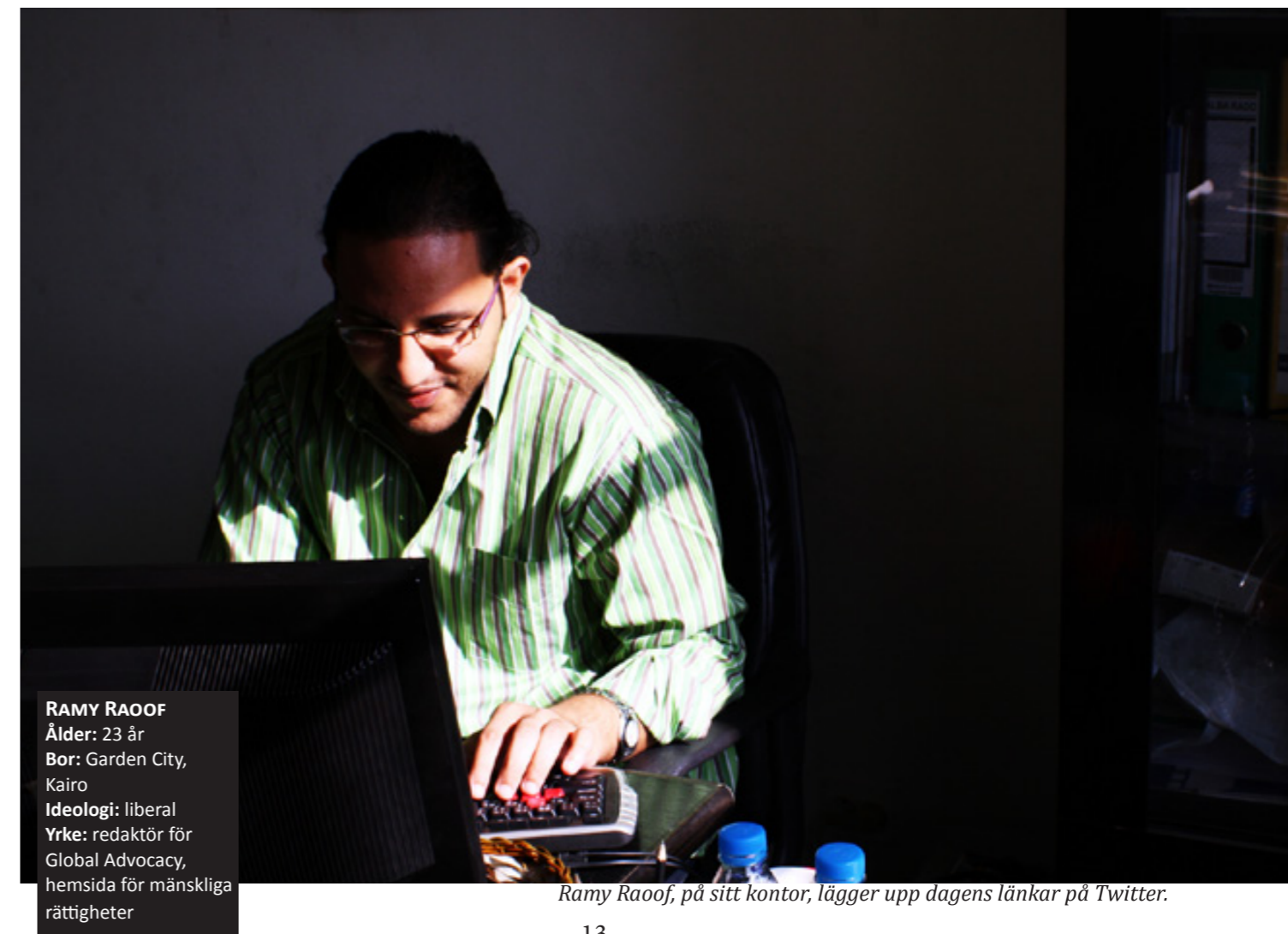
Said Sadek uppskattar de egyptiska cyberaktivisterna till tvåhundra stycken. De vill visa omvärlden baksidan av president Mubaraks regim.

– De smygfilmar inifrån vallokaler och polisstationer och publicerar namn på poliser som torterar. De använder internet som ett verktyg för demokrati och yttrandefrihet.

Från början lades dokumentationen upp i bloggar och på You tube, men det säger Sadek är "old fashion". 2008 fick Facebook fäste och därefter kom Twitter och Flickr som är snabbare och når fler.

– Det är rena självmordsförsök i den här atmosfären. Men de riskerar allt och blir martyrer.

Sedan 2008 har kontrollen på internet hårdnat efter ett rejält krafttag från regeringen. Förutsättningarna för

RAMY RAOOF
Ålder: 23 år
Bor: Garden City, Kairo
Ideologi: liberal
Yrke: redaktör för Global Advocacy, hemsida för mänskliga rättigheter

Ramy Raoof, på sitt kontor, lägger upp dagens länkar på Twitter.

FAKTA: EGYPTISKA MEDIER

Den egyptiska regeringen äger 99 procent av alla nyhetsbyråer i landet.

De äger också alla tryckpressar, vilket gör att de kan censurera allt som skrivs i tidningar innan det kommer ut till allmänheten. 2008 startade regeringen en kampanj mot oberoende tv-kanaler. Under 2010 stängdes det sista "icke-regeringsledda" tv-bolaget ner och chefredaktören för den största oberoende tidningen sparkades när regeringen köpte tidningen.

Flera journalister har arresterats det senaste året.

trådlöst internet har försvårats. För att få uppkoppling måste man uppge sin e-mailadress och telefonnummer, dit ett lösenord skickas om man är godkänd. De har också blockerat egyptiska mass-sms. Främst innebär det att redaktioner inte längre kan göra nyhetsutskick till sina prenumeranter. Men det stoppar också aktivisterna från att göra massupprop till demonstrationer via sms.

2009 tillkännagavs att Egyptens största mobiloperatör, Vodaphone, lämnar ut information om sina användare till regeringen.

- Ja, vi tillåter avlyssning av medborgarnas personliga telefonsamtal, både i mobila nät och i landlinjer. Så gör man i hela världen, och det är statens uppdrag, klagar Tarek Kamel, Egyptens kommunikationsminister, i en rapport från Arabic network for human rights information, ANHRI, 2009.

Men där slutar öppenheten från regeringens håll.

Utomstående talar däremot om ett speciellt internetdepartement som startats 2008 under inrikesdepartementet.

- Insiderkällor har bekräftat att departementet finns för att övervaka all internetaktivitet, men regeringen kommer aldrig att erkänna det, säger Lucy Morillon på pressfrihetsorganisationen Reportrar utan gränser.

Utöver det ska en särskild Facebookavdelning ha inrättats i juli förra året, där 45 personer jobbar i åttatimmarsskift för att hålla koll på användarnas aktivitet och inlägg.

- De följer politiska Facebookgrupper, särskilt de som diskuterar Mubarak och hans son, säger Lucy Morillon.

Men den egyptiska regeringen avfärdar allt det här som ett rykte. Det finns heller inga officiella dokument på

varken något internetdepartement eller någon Facebookavdelning. När egyptiska ambassaden i Stockholm slutligen tar sig an våra frågor, kommer svaret i en mening.

- Det finns ingen övervakning på internet.

Men efter att en 30-årig man från Kairo startat en Facebookgrupp med information om militärtjänsten greps han tre dagar senare och dömdes till sex månaders fängelse.

Så. Cyberaktivism bestraffas. Men ingen tar på sig ansvaret.

Två timmars tågresa västerut från Kairo, där Nilen mynnar ut i Medelhavet, ligger handelsstaden Alexandria. Här ligger fängelset Burj al Arab, där Kareem Amer sitter inlåst. Han vill tala med sin advokat och ringa sin familj, men tillåts inte. Frisläppningen närmar sig och han räknar ned i dagar och timmar. Tanken skrämmer honom. Han vet inte hur samhället förändrats eller hur han ska tas emot hemma. Kareem Amer har inte haft kontakt med omvärlden på två år.

Utänför Burj al Arabs galler har kampen för Kareems frisläppning pågått sedan han sattes i fängelse. FreeKareem, en internationell kampanj med tusentals anhängare, skriver brev till inrikesdepartementet med krav om att släppa Kareem fri. Demonstrationer hålls utanför egyptiska ambassader i Washington, Rio de Janeiro och Stockholm. Och under Göteborgsvarvet 2007 finns en ny vätskekontroll vid Haga Nygata där "Grupp 27" som är Kareem-anhängare från Amnesty, delar ut vattenmuggar till löparna med texten "Hjälp oss att nå målet".

På det Egyptiska museet mitt i Kairo, står två poliser i vit uniform, höga svarta stövlar och varsin svarta stövlar och varsin k-pist riktade mot marken. Turisterna måste passera tre säkerhetskontroller innan de kan få en glimt av Tutankhamuns skatt.

- Vilket land kommer du ifrån? Bär du kniv? frågar polisen oss på väg genom metalldetektorn.

Samtliga turistmagneter, större hotell och gallerier i Kairo bevakas av beväpnad polis. Dessutom finns en särskild turistpolis för att garantera utländska besökares säkerhet. Enligt den egyptiska polismyndighetens egna

FAKTA: UNDANTAGSTILLSTÅND

Undantagstillståndet antogs efter mordet på president Anwar Sadat 1981. Sedan dess har det förlängts vartannat år, senast i maj 2010, med motivet att bekämpa förbjudna islamistiska grupper och terrorister.

Undantagstillståndet innebär att grundlagens fri- och rättigheter underordnas statens säkerhet.

Undantagstillståndet tillåter:

- polisöverhet

- censur

Undantagstillståndet förbjuder:

- gatudemonstrationer

- icke godkända politiska organisationer och partier.

Undantagstillståndet har kritiserats inom och utanför Egypten för att kränka mänskliga rättigheter.

Källa: Landguiden, Wikipedia.

Muslimska brödraskapet vill ha en islamistisk stat. Det är den största politiska oppositionen i Egypten.

Michael Schultz, professor på Globala studier vid Göteborgsuniversitet, hur populärt är Muslimska brödraskapet i Egypten?

Väldigt populärt. Fattigdomen växer och människor har knappt råd med mat. Muslimska brödraskapet anordnar soppkök och delar ut gratis kläder. De skulle sannolikt vinna ett demokratiskt val.

Men om de erbjuder välgörenhet, varför ser regeringen dem som ett hot?

Regeringen vill inte riskera att förlora makten. USA vill inte förlora Egypten till islamister.

Hur ser Egyptens regering på Muslimska brödraskapet?

Som ett nödvändigt ont. Regeringen har inte råd med att de försvinner helt, eftersom de tar hand om de fattigaste och står för många sociala tjänster.

riktlinjer ska de värna om medborgarna och upprätthålla de mänskliga rättigheterna.

Men samma poliser som leder turister över vägen har makten att göra precis vad som helst mot befolkningen - utan att bryta mot lagen. Detta på grund av ett undantagstillstånd som förlängs vartannat år av presidenten, och som tillåter polisen att arresteras medborgare. Officiellt används det för att få bukt med det förbjudna oppositionspartiet Muslimska brödraskapet.

Men undantagsreglerna sätter inte bara krokben för dem. Det är också en fullmakt för polisen att arresteras, tortera och fängsla alla som kan utgöra ett hot mot president Mubarak's regim.

Klimatet på gatan har hårdnat de två senaste åren.

Under en demonstration mot Mubarak i april 2008, som anordnades på Facebook, sköts tre unga män till döds av polis och minst 400 personer arresterades.

En sökning på polistortyr i Egypten ger tusentals träffar på You tube. Och regeringen vägrar att skriva på FN:s tortyrkonvention.

Även inne på polisstationerna används övervåld. Mellan juni 2008 och februari 2009 rapporterades 13 dödsfall efter övervåld från polis inne på egyptiska polisstationer, enligt Egyptian Organisation for Human Rights, EOHR.

Men människorättsorganisationer menar att siffrorna inte ger en vettig bild av verkligheten. Att det finns ett enormt mörkertal. De flesta övergreppen registreras inte, för att de ska döljas i statistiken.

Omvärldens kritik mot Egypten avfärdas gång på gång av regimen. När kommittén för mänskliga rättigheter i Tyskland besökte landet i november 2010, kritiserade de Egyptens behandling av cyberaktivister. Svaret lät inte vänta på sig. Via ett pressmeddelande avfärdade den egyptiska regeringen anklagelserna som falska och grundade på partiska, okunniga och otillräckliga källor.

Men i ett nytt dokument på Wikileaks fastslår den

FAKTA: EGYPTENS RELATION TILL USA

Egypten är det folkrikaste landet i arabvärlden. Det gör landet till en viktig länk till regionen för USA.

Relationen till Egypten ses som en viktig förutsättning för fred och stabilitet i Mellanöstern.

Egypten spelar en viktig roll som medlare i Israel-Palestina konflikten och upprätthåller blockaden av Gaza.

USA och Egypten har stora handelsförbindelser. 2004 undertecknade Egypten ett handels- och industrisamarbete med Israel och USA. Sedan dess är Egyptens export från Kairo, Alexandria och Port Said till USA tullfri.

Källa: Landguiden, Utrikesdepartementet.

egyptiska regeringen att de använder undantagsreglerna för att stoppa all politisk opposition, även på internet.

Och när cyberaktivisternas bildbevis på tortyr sprids världen över, kan inte regeringen blunda. Fasaden inför omvärlden kan inte upprätthållas och regeringen tvingas agera för att inte tappa ansiktet. Vid några tillfällen har poliser som syntits använda våld i aktivisternas videor ställts inför rätta.

Den 9 JUNI 2009 står Kairo stilla. Genomfartslederna i staden är tömda på bilar. Gatorna är sopade. På morgontidningarnas förstasidor står att Kairo har stängt och att egyptierna har evakuerats. Det amerikanska presidentplanet Air Force One har landat. Barack Obama är på besök och han ska hålla tal. Det direktsänds i tv på tretton språk och på You tube och utdrag läggs löpande ut på Facebook och Twitter.

Relationen mellan USA och Egypten går långt tillbaka.

USA är Egyptens största biståndsgivare. Under George Bushs år som president ställdes krav på demokrati och yttrandefrihet som motprestation. Han begärde också att undantagstillståndet hävdes.

De egyptiska cyberaktivisterna såg ett hopp i Bushs krav, men Mubarak vägrade ge vika. Därför förblev relationen mellan George Bush och

Hosni Mubarak frostig.

Några år gick, sen tyckte Barack Obama att det var dags för försoning.

Världen höll andan när Obama höll sitt tal, som i Dagens Nyheter beskrevs som en triumf. Obama hyllades för sin förståelse och för att ha "sträckt ut en hand" till hela Mellanöstern.

Men bland cyberaktivisterna på plats var tongångarna andra. Talet upplevdes som ett svek, eftersom inga krav ställdes på vare sig demokrati eller mänskliga rättigheter. Det legitimerade istället Mubarak's regim.

Cyberaktivisterna kände sig övergivna.

Fem månader senare meddelar norska nobelkommittén att Barack Obama får årets fredspris. I motiveringen står bland annat att han tagit kamp för mänskliga rättigheter och att han sammanfört olika folkgrupper.

VÅR JAKT PÅ FÄNGSLADE Kareem Amer tar oss till ett kontor på ett av Kairos stora shoppingstråk. Här hittar vi hans advokater på mänskliga rättighetsorganisationen Arabic network for human rights, ANHRI.

Advokat Gamal Eid lutar sig tillbaka i kontorstolen och tänder en cigarett framför porträtt av Nelson Mandela, Mahatma Gandhi och Malcolm X. Utanför har kommersen just startat för eftermiddagsshopparna efter lunchstängning. I affärerna trängs arabisk och västerländsk

DALIA ZIADA
Ålder: 29
Bor: Nasr City, Kairo
Ideologi: liberal
Yrke: översättare

Dalia Ziada vann Anna Lindhs journalistpris för kampen för kvinnors rättigheter på internet.

kultur, skyltdockorna bär slöja och converse skor. Eftermiddagsbönen når in på ANHRI:s kontor från en dörr på glänt till den franska balkongen. Allahu akbar, Allahu allahu akbar. Gamal Eid har just fått reda på att Kareem Amer bortförts från Burj al Arab och satts i isoleringscell i polishögkvarteret i Alexandria.

– Vi vet att polisen misshandlar honom där. Det är allt vi får veta.

Han företräder arresterade och fängslade aktivister för ANHRI. Det rör sig om ungefär hundra fall årligen, många av dem är cyberaktivister och däribland Kareem Amer.

På Gamal Eids skrivbord står ett pris i glas för "cyberfrihet" med Kareems namn på från Reportrar utan gränser.

GAMAL EID TYCKER ATT kontrollen av internet har förstärkts kraftigt sedan 2008, och nämner internetdepartementet och den särskilda Facebookavdelningen. De uppgifter som vi inte kunnat bekräfta.

Han märker av flera nya taktiker som polisens använder sig av för att stoppa cyberaktivisterna.

– De kidnappar folk på öppen gata, bryter sig in i deras hem och hotar deras familjer. De stoppar dem och håller kvar dem på flygplatsen när de rest utomlands och beslagtar datorer och kameror.

Gamal Eid har själv åtalats för att ha "missbrukat kommunikativa medel" och för utpressning. En advokat anklagade Gamal Eid för att ha krävt honom på pengar. Rättegång väntar.

Ännu en metod, menar Gamal Eid.

– Många aktivister grips för saker som inte har med deras aktivism att göra och åtlas för fabricerade brott. Det kan vara droger eller något annat de hittar på.

På dagen för frisläppningen från Burj al Arab den femte november 2010 är det inte familjen som tar emot Kareem Amer. När fängelsedörren slår upp tar två fängsvaktare ett hårt grepp om hans armar och för honom till polishög-

kvarteret i Alexandria. Han får en ögonbindel på sig och tvingas upp mot en vägg. Där torterar de honom i timmar, slår honom åtskilliga gånger i magen, och hotar honom med våldtäkt och elektriska chocker.

Kareem Amer kvarhålls i förvar. Varken han själv eller någon annan får veta varför, eller för hur lång tid.

EN SEXFILIG MOTORVÄG leder österut från centrala Kairo. Det är bara en dryg mil till granndistriktet Nasr city men resan tar nästan två timmar. Det är mitt på dagen när trafikstockningarna är som värst, kairoborna kallar det "lunchruschen".

Vår taxichaufför trummar otåligt på ratten, radbandet tingle mellan fingrarna. Han tutar på bilen framför. Den tutar tillbaka. Det är stopp. En åsna skrittar oberört förbi köerna med en påspänd kärra salladshuvuden i den smala skåran mellan sjätte filen och staketet. Med ett missbelåtet muttrande torkar taxichauffören svetten från ansiktet och tänder en ny cigarett.

I ett renoveringsobjekt i Nasr City, en stadsdel upprättad på 60-talet, hyr Dalia Ziada ett litet kontorsrum.

Hon började blogga för fem år sedan för att belysa frågor kring kvinnors rättigheter. Då hade hon länge varit frustrerad över Egyptens konservativa medier där kvinnor oftast förekommer i egenskap av kändisar eller när det handlar om skönhetstävlingar.

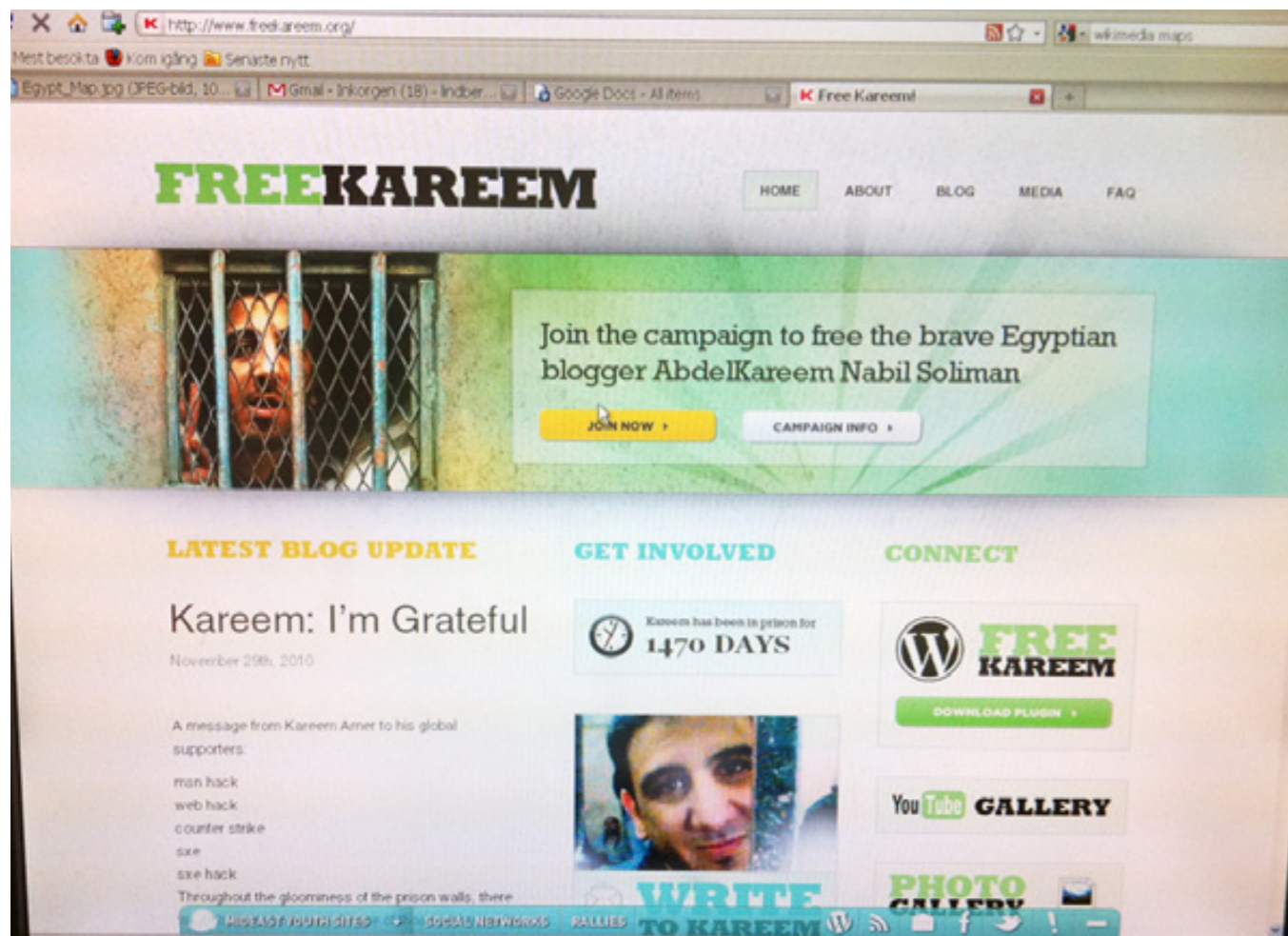
Men på internet hittade Dalia Ziada jämlikar i hela Egypten. I en mängd feministiska bloggar diskuterades tabun som medierna inte belyste, som könsstympning, månggifte och sexuella trakasserier.

Dalia Ziada halar upp mobiltelefonen ur jeansfickan, läser senaste kommentaren i bloggen, scrollar Facebook och kollar Twitter. Hon håller upp sin ständigt uppkopplade smartphone.

– Kolla! Här är vi tänkande människor, inte bara kroppar.

Gamal Eid, advokat på ANHRI, företräder arresterade cyberaktivister.

Freekareem.org kämpade för att Kareem Amer skulle bli fri. När han väl släpptes ur fängelset var det här nyheten publicerades först. Efter frigivningen skrev Kareem Amer ett inlägg och tackade för stödet.

För nästan precis fyra år sedan fick Dalia Ziada ett telefonsamtal från Kareem Amer. De är goda vänner och har jobbat tillsammans i en organisation för mänskliga rättigheter. Han berättade att han blivit arresterad. Dalia Ziada ordnade snabbt en advokat åt honom men inget hjälpte.

När hon tänker på den där dagen i februari 2007, när Kareem Amer fick sin dom, ställer hon ifrån sig tekoppen och lägger händerna i knät.
– Vårt land är väldigt religiöst och han kritiserade vår religion. Men fyra års fängelse...

Hon tillägnade honom en dikt och la upp på sin blogg. Hon skrev den som en omgjord vers ur Koranen, och Kareem var profeten Mohammed. Snabbt kom gehör. Hon anklagades för ateism och hotades med fängelse. Bisarrt, menar hon.

– Jag är ju muslim själv!

Men inget åtal restes. Dalia Ziada kom undan.

– Hur skulle det se ut att sätta en tjej i fängelse? Man blir inte ens arresterad. Polisen hittar andra sätt att trakassera tjejer.

Hon berättar om en dag för sex år sedan som kom att bli en milstolpe för kvinnor i Egypten, en onsdag, Black Wednesday.

Kvinnor och män hade samlats i Downtown för att protestera mot regeringen. Plötsligt anstormade hundratals civila poliser folkmassan. De började tafsa på alla kvinnor de kom åt. Kvinnorna fick kläderna avslitna, hundratals trakasserades och hånades. Två demonstranter våldtogs

av egyptisk polis, mitt i massan, på öppen gata.

I tidningarna dagen efter stod inte ett ord att läsa om händelsen. Men Black Wednesday filmades av aktivister, och klippen spreds på internet.

BBC uppmärksammade nyheten och senare nämndes den i egyptiska medier. För första gången i egyptisk historia startades en nationell debatt om sexuella trakasserier. Ekot i Sveriges Radio sände året därpå en dokumentär om sexuella trakasserier i Egypten.

– Vi tog makten, säger Dalia Ziada. Internet har gjort slut på hemlighetsmakeriet.

MEN VAD ÄR DET FÖR makt hon pratar om? Har aktivismen på internet någon betydelse – egentligen?

De vill avsätta Mubarak och häva undantagstillståndet. Men inget tyder på att så blir fallet.

De vill stoppa polisvåldet. Men tusen och åter tusen bild- och filmbevis senare har två poliser dömts till fängelse för våldtäkt och två står inför rätta för tortyr.

I fyra år har aktivisterna fört kampanjer online och demonstrerat för att få Kareem Amer släppt ur fängelset. Men han har fått sitta kvar i sin cell på Burj al Arab. Journalister vi träffar är skeptiska till cyberaktivisternas betydelse. De anser att de mest vill bli berömda utomlands, och att kampen för ett bättre Egypten är sekundär, eller obefintlig.

Nafisa Sabagh som skriver för en webbtidning tycker att cyberaktivismen har haft betydelse. De har belyst ta-

” Jag har aldrig ångrat ett ord jag skrev. Jag är fortfarande ateist och jag hatar fortfarande Mubarak.

bun, som sexuella trakasserier, som sedan uppmärksamats i de traditionella medierna. Men de två senaste åren har aktivisternas engagemang försvagats, tycker hon.

– De har slagits ned av alla motgångar och har ingen makt längre.

Joseph Mayton, en amerikansk journalist som varit verksam i Kairo i sex år, är än mer kritisk.

– Aktivisterna är mediehoror som tycker att det är coolt att vara i opposition. Och nej, de vill inte ha förändring. Om de skulle lyckas förändra Egypten har de ju inget kvar att vara i opposition mot.

Många egyptiska aktivister har synts i utländsk press och intervjuats i internationell TV. Dalia Ziada twittrade live på Sydsvenskans webb under Barack Obamas tal i juni 2009. Wael Abbas, landets första och största bloggare, använder sitt kändisskap till att resa jorden runt och hålla i kurser. Han har blivit en symbol för yttrandefriheten och en medieälskling.

Men aktivisterna tycks överens om att det är kampen för mänskliga rättigheter, och inte kändisfaktorn, som är drivkraften. De ser sig själva som en tredje statsmakt som blottar en verklighet som annars vore svår att upptäcka.

Fast som ordspråket säger, ingen kan vara profet i sin egen hemstad. För när förändringar skett och poliser åtalats, har utländska mediernas uppmärksamhet varit avgörande. Det är när omvärlden agerar som den egyptiska regeringen tvingas reagera.

Professor Said Sadek, på det amerikanska universitetet i Kairo, tror däremot att aktivismen på internet på sikt kan få effekt i verkligheten.

– De vet om att de har försprång framför regeringen. De är den första teknikkunniga generationen och de äldre har ingen chans att komma i kapp. President Mubaraks of-

ficiella hemsida är fortfarande under konstruktion.

Han tror att internet kan användas verktyg för att förbättra mänskliga rättigheter i Egypten.

– Först måste man bryta tystnaden, och de har de gjort. Men förändring tar tid. Revolutionen började ju också med ord.

Kareem Amer släpps slutligen fri den 20 november 2010 efter fyra års isolering i fängelset Burj al Arab och ytterligare tio dagar i polishögkvarteret. Han fick aldrig någon motivering till varför han inte släpptes den femte november som det var bestämt.

Vi når honom på en knackig telefonlinje i hans föräldrahem i Alexandria. Då har han begärt att slippa journalister i sju dagar.

Kareem Amer har misshandlats av fängvakterna, som också tvingat andra fångar att slå honom.

– Det har varit hemskt, ja. Men jag har hela tiden haft tanken att jag inte gjort något fel, eller skadat någon. Allt det här handlar om att regeringen vill stoppa yttrandefriheten.

Han säger att han vill kompensera de fyra år han förlorat genom att fortsätta strida för mänskliga rättigheter och det fria ordet. Han vägrar ge vika.

– Vi lever i en diktatur och vår president styr över allt. Det finns inga lagar och ingen rättvisa. Men jag är inte rädd. Han har registrerat sig på Facebook och fyllt i "ateist" i sin profil.

Och det första blogginlägget som fri man, daterat den 29 november 2010, avslutas "skrattar bäst som skrattar sist".

– Jag har aldrig ångrat ett ord jag skrev. Jag är fortfarande ateist och jag hatar fortfarande Mubarak.

Ord som dödar: fallet Khaled Said

För aktivisten Khaled Said, 28, slutade bloggandet med att han misshandlades till döds av egyptisk polis.

Avslöjandet på internet ledde till åtal för två poliser.

- Hans hår var bortslitet och ansiktet och läpparna var blåa. Hans tänder var sönderslagna, han hade två långa, djupa ärr i ansiktet... huvudet var blodigt.

Khaled Saida mamma Leila Marzouq har just varit på bårhuset och identifierat sin döda son. Filmen är från YouTube.

Det är en varm sommarkväll i juni 2010 och Khaled Said sitter på ett internetkafé i Alexandria tillsammans med sin vän. Plötsligt kommer två poliser fram, tar tag i Khaled Said och kräver att få visitera honom. Han vägrar.

Sedan går händelseförloppet fort. Enligt vittnen släpar poliserna ut honom på gatan, sparkar och slår hans huvud med ett järnrör.

Sedan dras Khaled Said in i en polisbil.

Rykten säger att Khaled Said några dagar tidigare hade lagt upp en film på sin blogg. Den visade poliser som delade upp ett knarkbeslag mellan sig.

Hans vänner och människorättsorganisationer menar att det var därför poliserna tog honom.

Khaled Saida döda kropp dumpas utanför ett internet-

kafé. Bara timmar senare finns bilder av hans sönderslagna ansikte på internet. Bilderna når långt utanför Egypten och internationella medier snappar upp fallet. En proteströrelse mot det egyptiska polisvåldet sprider sig. En Facebooksida startas, "We are all Khaled Said" och får snabbt 330 000 medlemmar.

Demonstrationer och påtryckningar från människorättsorganisationer har gjort att de två poliserna nu står åtalade. Inte för mord, utan för olaglig arrestering och fysisk misshandel. Poliserna säger att Khaled Said var knarkare och dog av att ha svält en påse kokain.

Det avfärdar människorättsorganisationer som en efterkonstruktion.

Rättegången pågår bakom stängda dörrar.

Aktivisterna twittrar och bloggar om sina åsikter. Här är några reaktioner på regeringen, polisvåldet och kampen för förändring.

"Vi har haft inverkan på regeringen. De måste ta oss i beaktande innan de gör något. Vi har blivit en nagel i deras öga. Och de kommer aldrig att ta kontrollen. Internet är okontrollerbart."

Dalia Ziada

"Polisvåld kommer alltid att finnas så länge poliserna har straffrihet, att de aldrig ställs inför rätta."

Ramy Raouf

"Jag bryr mig inte om regeringen övervakar mig eller inte. De kan dra åt helvete. Jag gör det jag tror på oavsett om de accepterar det eller inte."

Kareem Amer

"Jag upptäckte att jag kunde använda min blogg som en tidning, för att posta inlägg, bilder... Och för att få ögonvittnen till händelser."

Wael Abbas

"Förr arresterade regeringen aktivisterna. Nu trakasseras de i stället."

Mahmoud Saber

Analys: Det går åt helvete ändå. Eller?

METODRAPPORT

Vi åkte till Kairo med framför allt en fråga snurrande: Hur vågar de?

Svaret kom tydligt och enhälligt. Det är kört ändå. Med undantagstillståndet kan vem som helst kan bli nedslagen mitt på gatan. Vi slogs av aktivisternas närmast likgiltiga inställning till riskerna med verksamheten på internet. De berättade om arresterade vänner och pratade om den fängslade Kareem Amer med en axelryckning.

Först häpnades vi av aktivisternas mod, men förstod sedan att det var logiskt.

Sociologiprofessor Said Sadek säger att aktivisterna riskerar allt, och samtidigt inte har något att förlora.

Paradoxen verkar stämma. De är medvetna om riskerna, men de gäller för alla, inte bara för aktivister på internet. Du kan bli nerlagen av polisen på gatan ändå.

Det kan till och med vara tryggare att vara aktivist.

De aktivister vi träffade var ett mycket sammansvetsat nätverk, man fick nästan känslan av ett kompisgäng. Inte minst i verkligheten, då de ständigt refererade till varandra och använde samma uttryck.

Men även på internet, där denna klick människor stän-

digt kommenterar varandras inlägg och länkar till varandra. Det är också samma gäng som florerar i utländska medier.

Och på så sätt skyddar de varandra - och blir onåbara för regeringen. När någon råkar ut för något sprids nyheten som en löpeld på nätet och kan dessutom nå utanför landets gränser. Hade det inte varit en cyberaktivist som råkat illa ut, hade nyheten troligen försvunnit i statistiken och stannat inrikes.

Och eftersom imagen av Egypten är regeringens akilleshäl, har regeringen egentligen mer att förlora på att arrestera en aktivist, än aktivisten själv. Därmed har de också skydd av omvärlden. Råkar man illa ut, får hela världen veta det och det har regeringen inte råd med.

För att komma till rätta med "problemet" har regeringen skärpt kontrollen, men aktivisterna ligger steget före. De är mer teknikkunniga än gammalgubbarna i regeringen. Och framför allt: de har ett jävlar anamma som regeringen eldar på med sitt förtryck. "Ju hårdare de slår ner desto fler blir vi" sade Daila Ziada. Hennes ord sammanfattar vår uppfattning av cyberaktivisterna i Egypten. De har fått nog och regeringen kan inte stoppa dem.

Inledning

Varje år åker en kvarts miljon svenskar till Egypten för att sola och bada. Med löften om vita stränder, pyramider och snorkling i världsklass lockar resebolagen dem till orter som Hurghada och Sharm el-Sheikh. För turisterna är landet säkert och prisvärt. Men för befolkningen är situationen en annan. Nästan hälften lever på under två dollar om dagen och president Mubarak håller regeringsmakten i ett järngrepp. Det råder undantagsregler sedan 30 år tillbaka, som gör att regimen kan arrestera vem som helst.

På bakgatorna pågår ett krig. Hundratals unga män och kvinnor har sedan 2004 använt internet som en plattform för demokrati och yttrandefrihet. På sociala forum och bloggar skriver de om tabubelagda ämnen, som presidenten och islam, och visar upp övergrepp, både på arabiska och engelska. Deras mål är att omvärlden ska se och förstå vad som händer. De vill ha hjälp. Men regimen fortsätter ta krafttag mot dem. 2008 blev ett år av tillbakagång för yttrandefriheten på internet. Aktivister mördades av polisen, unga män och kvinnor torterades och kidnappades. Vi ville se vad som har hänt sedan dess. Vår undersökningen tar sin början i det årtalet för att se vilka de är som fortsätter strida.

Sveriges journalistkår har alltid varit noggrann med att värna och skriva om yttrandefriheten. Vi hyllar all form av öppenhet och skriver om allt som ens bara nämner Wikileaks. När FRA-lagen gick igenom 2008 startade en tillsynes oändlig debatt och starka politiska röster höjdes om att det var en inskränkning av yttrandefriheten. Vi ville undersöka hur det är att strida för yttrandefriheten i ett land där övervakningen är extrem. Den egyptiska regimen hävdar ständigt att de inte kan öppna upp eftersom de vill skydda medborgarna från terrorism. Just nu lutar även många andra länder åt ett alltmer utbrett storebrorssamhället. Vi funderade på balansgången mellan att skydda medborgarna mot eventuella hotbilder och faktiskt underminera demokratin. På vilken eller vems bekostnad sker det?

När bloggosfären var som störst i Egypten, 2006-2007, skrevs det om den i många svenska medier. Äntligen skulle Egyptens unga få en röst. Äntligen skulle det bli förändring. Aktivisterna hyllades på bred front internationellt. Men därefter tystnade rapporteringen. Tappade medierna intresset eller tappade bloggosfären betydelse? Vi vill försöka ge en fördjupning i ett ämne som nu annars berörs i förbifarten. Ibland dyker notiser upp i tidningarna, oftast om en aktivist har råkat illa ut. Vi vill ta reda på hur det egentligen är för dessa människor som riskerar sina liv för mänskliga rättigheter. Vi vill berätta vad det är som får de här personerna att våga fortsätta blogga trots regimens hot och ta reda på om de är rädda.

Ämnet är relevant på flera sätt. Sverige ger mycket bistånd till Egypten, vi har handelssamarbeten med landet, Svenska institutet finns på plats i Alexandria och en kvarts miljon svenskar turistar i landet varje år. Men trots det så är det många som vet ganska lite om vad som pågår bakom fasaderna. Vi vill försöka visa den andra sidan av “turistparadiset”. Hur USA fortsätter att ge bistånd till landet trots att det finns tydliga bevis på inskränkningarna av mänskliga rättigheter. Amnesty, Reportrar utan gränser, Arabic Network for Human Rights och åtskilliga organisationer försöker belysa det som pågår bakom stängda dörrar i Egypten. Och det bör även vara vår skyldighet som journalister. Efter som Sverige har samarbeten med regimen bör vi belysa om de inte respekterar grundläggande rättigheter. Samtidigt bör det som händer i landet uppmärksammas, eftersom de visar en fin bild utåt och sitter med i kommittéer för mänskliga rättigheter. För att lyckas med det behövde vi se kampen på plats i Kairo. Höra berättelserna, se motståndet och se bakom tidningsrubrikerna.

Det var ett enormt svårt ämne att undersöka. Vi stötte på patrull redan från första början. Först och främst för att vår ansvarsperson är en totalitär, repressiv regering. Det finns inga dokument från regeringen om hur många som arresteras eller hur många som dör inne på polisstationer. De förnekar all form av kontroll på internet och avsäger sig allt ansvar. Däremot vet vi vad som händer, i alla fall de gånger som aktivister och människororättsorganisationer dokumenterar det. En stor sak är att vi inte har haft konkret fakta att dra slutsatser från.

Syfte

Har den egyptiska regimens försök att stoppa cyberaktivisterna de senaste två åren lyckats?
- Vad har hänt sedan 2008, hur kämpar de i dag och hur är motståndet på plats i Kairo?

Frågeställningar

- Hur har aktivisterna förändrat sin kamp sedan 2008?
- Hur har motståndet förändrats de senaste två åren?

- Hur ser kontrollen ut i dag?
- Hur är det att vara cyberaktivist i Egypten sedan 2008?
- Hur arbetar cyberaktivisterna aktivt idag?
- Vad gör att de fortsätter kämpa trots det hårda motståndet som regeringen har satt in?

Bakgrund

För två år sedan och åren dessförinnan skrevs det mycket om den egyptiska bloggboomen i både svensk och internationell journalistik. De hyllades på bred front som den nya generationens bloggare som skulle ta den politiska makten i Egypten och förändra landet. Den franska tidningen Le Monde skrev ett stort uppslag om en av våra intervjuade cyberaktivister, Dalia Ziada. BBC och New York Times har tagit upp bloggarna i Egypten i flertalet inslag. Även Wael Abbas är nämnd och skildrad, speciellt vid hans Sverigebesök, i de stora dagstidningarna. Utöver det som skrivits i tidningar specialiserade sig två stora forskare på bloggboomen i Egypten; Sharon Otterman och Dr. Mohamed Hossam Ismail. I deras avhandlingar behandlar de vad som driver unga bloggare. Vad de skriver om och skillnaderna mellan förutsättningarna för män och kvinnor. Forskarna beskriver också varför de unga bloggar och vad de vill förändra. Men den livliga debatt som fanns då tystades ner 2008.

När bloggarna väl uppmärksammas de senaste två åren är det oftast i samband med katastrofer, turistdåd eller bombningar. Mycket av rapporteringen har också skett i samband med parlaments- respektive presidentvalet. Numera beskrivs att hoppet har dött, att kampen är urvattnad och att aktivisterna inte har en lika stor inverkan som tidigare. Ofta är Wael Abbas frontfigur, i alla fall i svenska medier, även om han tillhör förstagenerationsbloggarna och inte tror på kampen lika mycket längre. Fall som tidigare beskrivits som “den största inskränkingen mot yttrandefriheten”, som fallet Kareem Amer, fängslad i fyra år, har fallit i glömska. Debatten var tyst i fyra år, tills en människorättsorganisation berättade att han blev olagligt kvarhållen i fängelse och inte kom ut. Det blev en notis i svenska tidningar. När han väl kom ut nämns det på fåtal ställen. Därför blev 2008 startskottet för vår undersökning. Vi ville se vad som hände efter det. Kämpar aktivisterna fortfarande och vad kommer att hända i framtiden? Vi ville skildra de som fortfarande håller på att blogga och aktivt kämpar.

Artiklar i urval

Här presenterar vi artiklar från de två stora rikstäckande morgontidningarna i Sverige. Givetvis finns det skrivet om kampen i även andra tidningar, men då det här inte är en kvantitativ innehållsanalys, har vi valt de två som har flest läsare att redovisa här.

Artiklar publicerade på dn.se

2010-01-15 Egypten grep aktivister

2010-02-11 Sex månaders fängelse för egyptisk bloggare

2010-02-20 Egyptens demokratibloggare tystnar

2010-03-09 Kafka-artad dom mot Wael Abbas

2010-09-21 Egypten tillsätter Facebookpolis

2010-11-10 Egyptisk bloggare kvarhålls i förvar

2010-11-27 Våld inför valet i Egypten DN

2009-04-12 Egyptisk bloggare överfallen

2009-08-11 Kampen om internet: Pengar, makt och frihet står på spel i Mellanöstern

2008-10-26 Bloggare i motvind i Mellanöstern

2008-11-14 Manifestation för de fängslade

2007-02-21 Egyptisk bloggare dömd till fängelse

2007-02-23 Mot en plattare värld

Artiklar publicerade på svd.se

2010-11-11 Egyptisk bloggare kvarhålls i förvar

2010-10-12 Medier tystas i Egypten-val

2010-01-15 Egypten grep aktivister

2009-03-12 De är internets värsta fiender

2009-02-09 Bloggare med Gazasympatier greps

2008-10-23 ”Jag vill inte vara någon hjälte”

2007-12-19 Bloggare bröt tabu om tortyr

2007-03-12 Egyptisk bloggare kastas i fängelse

2007-02-22 Egyptisk bloggare dömd till fängelse

2007-02-01 Bloggare utmanar förtrycket

2006-11-09 De hotar yttrande- friheten på internet

Metod och material

Vi har använt oss av flera olika metoder. Först gjorde vi omfattande litteraturstudier. Därefter gjorde vi en kvalitativ undersökning med intervjuer på plats. Sedan gjorde vi en systematisk undersökning, med frågeschema och resultat. Vi valde att göra en kvalitativ undersökning eftersom vi ville ta del av aktivisternas personliga uppfattningar och fun-deringar. För det var vi tvungna att träffa dem för att få en känsla av dem och se vilka de var. Vi hade också så person-liga frågeställningar att vi behövde prata med aktivisterna personligen.

Hur vi har arbetat

Vi började med att två grundfrågor riktade till aktivisterna:

- Vad har hänt sedan 2008 (året för massarresteringarna)

- Hur vågar du fortsätta kampen?

Därefter gjorde vi ett frågeschema som vi skulle ställa till alla bloggare (se bilaga 1).

Vi har arbetat med metoden på följande sätt: Först åkte vi till Egypten för att prata med berörda. Före och innan pratade vi med forskare hemma i Sverige för att försöka förstå i vilken kontext som de kämpar. De var våra förkla-rande och tolkande personer för att förstå landets politik, utrikesförhållanden och interna regler. Vi har även pratat med andra journalister som har varit/bott i Kairo och skrivit om aktivism. Under tiden har vi försökt få kontakt med ansvars personer.

Metodproblem

- Det har varit enormt svårt att förlita sig på den statistik/siffror som vi väl har fått, ur en journalistisk synpunkt.

Eftersom regeringen inte har någon öppenhet eller skyldighet att redovisa dokument eller lagändringar, kan vi inte gå direkt till källan. Därför blir det att vi får förlita oss på människorättsorganisationers siffror.

Största bekymret för det har varit om internetdepartementet. Finns det, eller inte? Det är självklart att regeringen aldrig skulle gå ut och erkänna det. Så hur gör man då, när det bevisligen finns flera fall där aktivister har arresterats enbart för det som de har skrivit på internet? Fallen talar för sig själva, att där måste finnas en form av kontroll. Men det har varit enormt kämpigt att lyckas på ett journalistiskt sätt bevisa/redovisa för det.

- Vi har fått en entydig bild av aktivisternas kamp. De är vårt huvudfokus och det har varit svårt att få tag i den “andra sidan” av kampen – de som ställer sig kritiska till deras kamp. I många fall blev det svårt att ställa sig objektiv som journalist gentemot det som de sa och beskrev för oss.

- Ett annat stort problem har varit att få tag i ansvars personer, eftersom det handlar om att få tag i en auktoritär regering som inte behöver uttala sig i de här frågorna. Vi skickade i väg tiotals mejl och ringde till inrikesministeriet samt kommunikationsministeriet åtskilliga gånger. Oftast blev vi vidarekopplade, fick sitta i kö eller klickade efter att vi hade ställt frågorna. Attityden verkade vara att de inte behöver svara oss, så varför skulle de.

- Ett annat problem med metoden är att man blir imponerad av aktivisternas kamp. De kämpar för att skriva med sig själva som insats. Samtidigt kämpar de för en sådan grundläggande frihet och för mänskliga rättigheter.

- Eftersom vi inte undersökte något konkret, var det enormt svårt för oss att sammanställa våra resultat. Därför fick vi stora problem när vi senare skrev artikeln. Det fanns inga tydliga siffror eller statistik på så här är det. I stället blev det mycket “Hon säger “ - “Han säger”.

Är metoden kreativ?

Det var en väldigt kreativ metod, vilket främst var positivt, speciellt på plats i Kairo. När vi följde dem på plats bilda-des en snöbollseffekt, där vi hela tiden kunde träffa fler och fler människor. Vi var kontinuerligt öppna för nya förslag och infallsvinklar och hela tiden tändes nya gnistor inom oss på vad vi kunde undersöka. Det var väldigt roligt att vi fick tag på fler intervjupersoner på plats, efter att ha pratat med någon. Exempelvis blev vi bjudna på Wael Abbas fö-delsedagsfest när vi satt på ANHRI:s kontor och hans telefon ringde. Ingenting av det här hade vi kunnat åstadkomma hemma.

Reportaget var helt oförutsägbart och vi hade ingen aning om vad resultatet skulle bli. Men det var också det som skapade problem när vi kom hem. Att göra hela den här kreativa, spännande upplevelsen till ett konkret reportage och presentera det med fakta och statistik.

Research och intervjuer

Det var enormt omfattande research innan vi kunde sätta igång. Vi visste inte speciellt mycket om ämnet innan vi bör-jade skriva, vilket gjorde att vi i princip började på noll. Vi fick bygga upp vår kunskapsbas från början, med Egypten som land, dess inrikespolitik, internationella relationer och yttrandefrihet. Vi fick ta reda på mer om bloggboomen, hur utbredd och omtalad den var. Vi läste även på om aktivisterna själva för att försöka få en bild av vilka vi behövde prata med. Att få tag i personer som ville ställa upp var jobbigt. Vi mejlade fram och tillbaka, för att försöka boka in datum så att det passade när vi var där. Därefter gick vi igenom deras bloggar, hemsidor, twitterkonton för att få en bild av vilka de är.

Principer för urval

Vi gjorde ett klart urval för att kunna orientera oss i den enorma bloggossfären och internets värld. Vi valde aktivis-ter som bloggar, twittrar och skriver på Facebook på engelska. Det viktigaste kriteriet var att hitta folk som skrev för att de ville nå ut med informationen om vad som händer i landet till omvärlden. Ett annat kriterium var att de skulle befinna sig i närheten av Kairo.

Sedan försökte vi göra en något sånär spridning mellan när de började blogga, för att få både de som började sent samt de som var med från början i bloggboomen. Vi ville ha med både Wael Abbas och Dalia Ziada, som stod för varsin del av kampen för sex år sedan. Sedan ville vi ha med Kareem Amer för att få en bild av bloggandet när det går fel.

Med vårt selektiva urval blev det att vi fick en särskild grupp aktivister, som har liknande bakgrunder. Det blev inget representativt urval av “alla” unga i Egypten och vi kunde heller inte dra några generella slutsatser om hur “alla” kämpade. Det blev i stället att de fick stå för sin egna åsikt, något som senare försvårade resultatredovisningen och att skriva reportaget.

Väl på plats förstod vi att några av dem känner varandra. Samtidigt visade mycket på att de håller ihop enbart för att visa upp en enad front mot regeringen. Det vill säga att de har olika ideologiska åsikter, men är nästan tvungna att sluta upp och stötta varandra just för att de har en så stor gemensam fiende -regeringen.

Källkritiska resonemang och metodproblem

Vi får förlita oss på aktivisterna och organisationernas bild av verkligheten när det gäller statistik och händelser bak i tiden. Det har också varit svårt att hitta personer som ställer sig kritiska till deras kamp, förutom de två journalisterna som vi pratade med. Regeringen vägrar uttala sig och aktivisterna kämpar för en så grundläggande rättighet som yttrandefrihet att det är svårt att få egentligen någon “negativ” röst. Ur en journalistisk synvinkel hade vi därför svårt att få fram en nyanserad bild.

Det medför ett problem med hur mycket vi kan ta deras ord som sanning. Vi vet inte något om deras personliga agen-da. Vi vet inte om de hade baktankar när de tackade ja till våra intervjuer. Visst, de kan säga att de kämpar för grund-läggande mänskliga rättigheter och yttrandefrihet men hur vet vi det? Och vadå rättigheter? Vi vet att de vi pratat med mycket väl kan tillhöra, i våra ögon, tveksamma rörelser. De kan vara anhängare av Muslimska Brödrarskapet. Ett rykte rörde gällande att vår intervjuperson Wael Abbas skulle vara nazist. Vi blev chockade och ville veta mer, men för att ta reda på om det stämde hade vi varit tvungna att gå igenom hans twitterinlägg flera månader, kanske år, tillbaka i tiden. Det hade blivit ett examensarbete i sig. Vi diskuterade det här fram och tillbaka mellan oss. Vi kom fram till att ingenting av det vi pratade med honom om hade att göra med det här. Vi vill däremot reda ut sanningen om detta vid ett senare tillfälle.

För vårt arbete handlar inte om vilka åsikter aktivisterna har. Det handlar om deras rätt att uttrycka dem.

Källskydd

De som vi pratade med hade inget problem med att vi använder deras namn eller skriver om dem. Det kan ha att göra med vårt urval, eftersom vi har valt personer som vill få ut sina åsikter och gärna vill att deras kamp syns internatio-nellt (eftersom de skriver på engelska).

Form och disposition

Vi valde att väva in allting i ett och samma reportage. Nu i efterhand tänker vi att det kunde ha blivit mer åskådligt om vi hade skrivit flera stycken, för att särskilja flera komplexa ämnen. Kanske skulle vi ha gjort ett om yttrandefriheten på internet och ett om undantagstillståndet på gatan. Eller så kunde vi ha gjort ett om regeringens motstånd och ett om aktivisterna, så att man kunde visa ännu mer på skillnaderna och kontrasterna dem sinsemellan. Exempelvis: De säger att det finns ett internetdepartement. De säger att det inte finns, och så vidare.

Det är ett så enormt stort, svårt och komplext problem att sätta samman i ett reportage. Vilket har gjort att vi har fått skriva om det tiotals gånger. Men det var det som vi trodde på och efter att ha testat mängder med olika former kän-des det hela tiden bäst att fortsätta såhär.

Sedan, har vi ingen saga med en början, mitten och ett slut.

Var urvalet rätt?

För vår undersökning var det rätt urval. Vi ville skriva om de aktivister som strider för att nå ut internationellt med sin information och det gjorde vi genom att prata med aktivister som skriver på engelska.

Fungerade metoden för materialet?

Metoden var rätt för vår undersökning. Vi ville ju ha deras personliga bild av hur kampen bedrivs. Det hade inte kun-nat gå att göra på ett annat sätt.

För det mesta gick våra intervjuer bra, men det var svårt att vi hela tiden hade språkbarriären mellan oss. Det kan vara att vi har missat saker som de försökt uttrycka och vi inte förstår eller vice versa. Men det var lätt att prata med dem när vi väl hade bokat intervjuer. Det märktes att de hade ett intresse av att prata och att nå ut.

Arbetets gång

I Sverige:

Vi hade hört ryktas om en ny feministisk våg i Egypten. Ingen av oss visste särskilt mycket om Egypten, men vi tyckte att det lät fräckt. Vi började se över hur lagarna såg ut och upptäckte att de förändrats till kvinnors fördel de senaste fem åren. Men samtidigt är samhället patriarkatet och vi insåg att frågor om kvinnors rättigheter inte är prioriterat i Egypten. När vi väl började googla på feminister hittade vi några egyptiska tjejer som skrev om kvinnors rättigheter i bloggar och på forum. Vi blev peppade på deras kamp mot dels patrairkatet, men också mot ett helt folk som inte är vana vid att frågor kring kvinnors rättigheter tas upp för diskussion, och en regering som vill begränsa yttrandefriheten.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

När vi väl hade kommit in på ämnet yttrandefrihet och sett hur internet kan användas som ett medel, en slags frizon, i en starkt begränsad stat, började vi spinna vidare på att undersökningen inte bara skulle gälla kvinnorna. Från att ha fokuserat enbart på så kallade cyberfeminister gick vi över till att även fokusera på cyberaktivister.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

Vi slukade rubbet. Vi började läsa in oss på bloggutvecklingen i Egypten och hur den startade med ett hopp om ett maktskifte 2004, precis innan parlaments- och presidentvalet. Vi började läsa fler bloggar och hittade också bloggarna på andra sociala medier, som Twitter och Facebook. Budskap om demokrati och filmer på polistortyr fick oss än mer intresserade.

Efter en första träff med Torsten Malmström insåg vi hur mycket vi behövde sätta oss in i: hela situationen i Egypten, politiskt från årtionden tillbaka. Landets internationella relationer och islam.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

Vi läste artiklar från både svenska och utländska medier om både feminism och internetutveckling i Egypten. Vi intervjuade islamologer, forskare och förstå-sig-påare. Vi pratade också med utrikeskorrespondenter som spenderat mycket tid i Egypten för att förstå hur det fungerade samt för att få allmänna tips kring vår vistelse. Eftersom vi ännu var inställda på att skriva om feminister på internet, så kallade cyberfeminster, fokuserade vi hela tiden främst på det. Vi gjorde tidslinjer för att förstå hur kvinnornas framsteg såg ut parallellt med bloggوسفärens utveckling. Vi läste in oss på de komplicerade lagarna och familjerätten och hur de har förändrats de senaste tjugo åren. Vi började förstå att det fanns en koppling mellan nya lagar som har bildats och bloggarnas rapportering om händelser i landet. Speciellt vad beträffande sexuella trakasserier, ett ämne som aldrig tidigare nämnts, men som tack vare flera bloggares filmer uppmärksammades nationellt och internationellt. Det skapade stora påtryckningar på den egyptiska regeringen, som slutligen var tvungna att kommentera händelserna och ta tag i problemet. Vi intervjuade också en egyptisk 80-årig feministisk författare, Nawal El-Saadawi, för att få en susning om hur synen på kvinnan i Egypten förändrats över åren.

Samtidigt som vi arbetade med feminismen i landet, gick vi igenom den omfattande bloggutvecklingen i Egypten. Som svar på männens bloggande, som startade med Kefaya, började kvinnorna sin kamp genom nätverket We are all Layla. Plötsligt började de göra sin röst hörd på internet. En röst som de inte tidigare haft – som de enbart kunde uttrycka på internet.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

Så småningom började vi kontakta tjejerna i bloggarna. Någon svarade direkt, men sen skickade vi iväg massmejl till resterande, cirka 20 stycken, och fick en hel del svar. Vi bokade också en intervju med en kvinnorrättsorganisation i Kairo och med två kvinnliga journalister som själva kämpat och skrivit mycket om kvinnors rättigheter. Eftersom vi även hade de andra cyberaktivisterna i bakhuvudet mailade vi också andra personer, män, som drev olika typer av frågor på internet och verkade något sänär rebelliska. En huvudröst som vi hela tiden ville ha med var Kareem Amer och Wael Abbas. Mejl till dem var något av de första som vi skickade iväg, eftersom vi tyckte att de haft så stor betydelse genom bloggutvecklingen i landet. Vi var även intresserade av deras syn på kvinnorna och om Wael Abbas såg någon förändring för kvinnors rättigheter tack vare internet.

Innan avresa hade vi bokat in åtta intervjuer. Vi lade mycket tid på att försöka komma aktivisterna in på livet, gick igenom deras bloggar och deras twitter-inlägg, försökte förstå deras forum, deras nätverk och hur allting höll ihop och flätades samman.

Vi gjorde frågeformulär som passade alla feminister och bloggare så att resultaten skulle gå att jämföra. Därefter gjorde vi speciella frågeformulär till journalisterna, bland annat för att försöka ställa mer kritiska frågor om regeringen, övervakningen, medierna och hur de uppfattade bloggarnas kamp. Utöver det hade vi specifika frågor till varje person, som vi utformade utifrån citat eller meningar på deras blogg.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

I Egypten:

I Kairo intervjuade vi totalt tolv personer. Tre var feministiska bloggare, de flesta cyberaktivister medan övriga arbetade inom olika organisationer. Vi pratade med cyberaktivisterna och bloggarna om varför de bloggar, vilka konsekvenser bloggande har fått för deras liv och om vad som hänt med bloggوسفären sedan 2008. Vi pratade också med

representanter från olika nätverk och organisationer. Vi lät dem berätta om sitt arbete och frågade dem hur de ser på bloggوسفären samt vilken betydelse internet har för deras arbete.

Med en kvinnorrättsorganisation talade vi om lagar och med en människorättsorganisation om hur regeringen behandlar aktivister. För att komplettera bilden av internet som en kanal för yttrandefrihet pratade vi också med journalister om hur de förhåller sig till bloggarna och deras betydelse.

Andra veckan i Kairo hände något. Vi kände att feministerna vi träffade inte var speciellt intressanta, i alla fall i jämförelse med de andra cyberaktivisterna som arresterades och var i sammandrabbning med poliser. Feminism, insåg vi, är inte ett särskilt kontroversiellt ämne i Egypten och inget som regeringen bestraffar. Bra för dem, tänkte vi. Men vi ville ha action.

Vi började lägga mer krut på de andra aktivisterna. Genom våra intervjupersoner lyckades vi boka fler intervjuer med cyberaktivister i Kairo. Vi blev bjuda på fest hos Wael Abbas, landets mest kända bloggare, och blev pirriga och förvåntansfulla.

Vi behåller feminismen, men som en del av aktivismen.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

Överlag är vi nöjda med vistelsen i Kairo. Vi däckade i skift, i diverse magsjukdomar, förkylningar med mera, men lyckades ändå göra många intervjuer. Vårt stora problem var att vi åkte hem utan något klockrent reportage. Vi hade såklart väldigt mycket information och material, men få sköna scener eller personbeskrivningar. Vi trodde att vi skulle få hänga med våra feminister och aktivister ut och jobba, på fältet, med poliser flåsande i nacken. Men istället går vi på kafé- och kontorsintervjuer. Därför kände vi att vi inte lyckades komma aktivisterna in på livet. Särskilt eftersom det var feministerna vi förberett oss för, minutiöst, inte aktivisterna.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

I Sverige igen:

Här börjar en lång period av förtvivlan och frustration. Vi hade all information, men ingen given huvudperson. Det var ingen, tyckte vi, som ensam kunde föra vår berättelse framåt. Något som vi inte hade märkt på plats. Vi hade varit så fokuserade på att förstå hela situationen och få en samlad bild att vi glömde den enskilda individen och den enskilda berättelsen. Mycket av det har med att göra att vi inte förrän mot slutet började gå alltmer mot att skriva om cyberaktivism i stället – något som hade varit sekundärt under intervjuerna.

Vi bestämde oss trots allt för att dela upp det i tre lika stora delar och skriva tre olika reportage: Ett om yttrandefrihet, ett annat om feminism samt ett tredje om aktivisterna och arresteringar. Vi lottade och ågnade detta tre dagar.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

Huvudfokuset låg dock ända fram till den 30 november på feminismen. Den 30 kommer vi nämligen till en vändpunkt. På pitch-mötet i tv-huset får vi höra att feminismen är en del av aktivismen samt att vi bör slå ihop våra tre delar till en. Sagt och gjort. Vi var här väldigt mottagliga för tips och tacksamma för nya förslag och köpte alltså hela konceptet. Nu var det dags att läsa in sig på aktivismen i Egypten. Vi började alltså om på ruta ett med researchen. Vi började om med all insamling av fakta och tokgooglade bloggar och kollade en mängd You tube-filmer. Vi läste artiklar om aktivisternas utveckling, från valet 2005 och fram till 2010. Vi fyllde en hel pärm med nytt material.

Det här är ett steg som vi fortfarande funderar över och ångrar att vi inte gjorde annorlunda. Vi borde ha behållit delen med feminismen och vi borde ha hållit kvar i att skriva varsin text. Nu börjar nämligen en lång period där vi inte utnyttjar fördelen med att vara tre personer. Vi skriver om samma text, alla tre, på olika sätt åtskilliga gånger. Och vi slutade aldrig att bygga på reportaget. Texter som vi skrev som sidoartiklar togs bort och faktan lades i stället kontinuerligt över i huvudreportaget. Reportaget växte, det blev svårare att hitta en röd tråd och vi hade inga ”lätta” sidoartiklar.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

Men vi delar upp allting, ritar upp ett reportage där vi varvar fakta och våra intervjupersoner och sen splittar vi det i tre. Det blev misslyckat. Våra olika delar passade illa ihop. I Annas del fanns fakta som även var i Amandas del. Henriettas del behövde faktan i Annas för att bli förståelig, och så vidare. Vi stod handfallna. Efter en handledning med Maria tänker vi om igen och bestämmer en röd tråd. Det blir en slags tidslinje, vi får nytt hopp.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

Vi sätter oss ned och går igenom vårt material ordentligt. Vi gjorde en tabell över frågor och svar från var och en av intervjupersonerna. På så sätt blev det mycket lättare att se vad vi faktiskt kommit fram till, vilka svar som var av intresse för undersökningen samt vilka intervjupersoner som passade bäst in i reportaget. Det här skulle vi ha gjort tidigare.

I nästa skede plockade vi ut de frågor och svar som var absolut viktigast för att sammanfatta vår undersökning. När det väl var gjort rev vi upp det vi skrivit tidigare och började om på ett nytt reportage. Vi delade upp reportaget i tre, lottade (igen!) och fogade sedan samman texterna.

En av de första kvinnorna som demonstrerade mot patriarkatet i Egypten.

Men det var heller ingen framgång. Vi kände att vi höll igen i våra språkstilar för att smälta in och de citaten som vi tyckte var bra, användes flitigt av oss alla. Tröttsamt. Men så kom rad-för-radgenomgången den 21 december. För första gången får andra läsa vårt material. Vi fick bra synpunkter, och vår klasskamrat Linnea hade ritat upp en ambitiös ny skiss på reportaget. Vi svalde allt med hull och hår (igen!) och delade upp de slutliga texterna över jul. I mellanda-

garna träffas vi med vår handledare och kastar ihop allt ännu en gång, och kilar till sist ihop reportaget. En vecka före inlämning har vi disponeringen klar och skriver reportage, metodrapport, sidoartiklar, inledning och bakgrund in i det sista.

Övriga komplikationer: våra farhågor

Under hela tiden vi planerade för vår Egyptenresa fick vi höra från andra journalister att landet är farligt och att vår undersökning innebär risker. Att den sociala kontrollen i Egypten är mycket stark och att journalister är bevakade. En svensk journalist på Fria tidningar arresterades nyligen på flygplatsen i Kairo.

Vi förberedde oss på att bli förhörda och kanske visiterade av polis och på flygplatsen. Vi tömde datorerna innan vi åkte dit och kamerorna innan vi åkte hem. Vi hade ett gemensamt manus, en svepande förklaring vi skulle dra om vi skulle gripas.

På plats var vi, åtminstone första veckan, vaksamma. Det verkade som att aktivisterna vi träffade var övervakade. De sa det själva, och det knäppte i telefonluren när vi pratade med dem. Vi började tvätta vår e-mail- telefon- och smskorrespondens med aktivisterna och nämnde aldrig “activist” eller till exempel “Mubarak”.

Det hela var ansträngande och man kunde inte riktigt koppla av. Mot slutet av resan kände vi oss dock trygga. Ingen-ting hände oss.

Misstag (lärdomar)

Vi har gjort misstag från start till slut. Följande kommer ej upprepas:

* Att byta fokus. Vi gick från att undersöka cyberfeminster till att undersöka cyberaktivister. Det gjorde att nästan en månads inläsning som vi hade gjort hemma var förgäves.

Vi hade ägnat nästan en månad till bakgrundsinformation om kvinnorna i Egypten, om cyberfeministerna och hur de ser på feminism. Att helt byta fokus, gjorde att vi var tvungna att ännu en gång börja om på noll.

* Att skriva tre personer på samma text. Vi visste om det redan innan vi började skriva. Men vi hade försökt så många olika metoder redan, därav att skriva på varsin text. Det var ändå yttrandefriheten och aktivismen som vi brann för just då och vi tänkte oss ett långt reportage där alla delar skulle smälta samman och se fint ut. Men det blev enormt svårt när vi skulle börja klistra ihop delarna. Det syntes att tre personer hade skrivit det och det var väldigt hattigt.

* Lyssna på vad utomstående har att säga, men ändra inte din text efter exakt vad de säger. Vi funderade mycket på hur det skulle ha varit om vi inte hade bytt fokus och/eller skrivit på samma text.

*Vi borde lagt mer tid på att hitta en ansvarsperson. Men det handlade mycket om säkerhet innan och under resan. Vi ville helt enkelt inte bli upptäckta eller stoppade att göra vårt examensarbete, så vi hörde av oss för sent till regeringen.

Tips till nästkommande exjobbare:

* Ha en klar bild av vad som ska undersökas och hålla sig till den!! Gå igenom och sammanfatta materialet först, skriv reportaget sedan! Vi skulle ha pratat igenom exakt vilka personer som skulle vara med långt innan vi började skriva. Nu blev det att vi började om på samma artikel så många gånger och personer flyttades in och ut ur artikeln.

* Glöm redovisningsplikten! I och med att det inte är en traditionell uppsats, kan man sakna att skriva ner bakgrund etc. Kanske skulle man ha skrivit dem delarna först, som inledningen och bakgrund, innan man börjar på artikeln.

* Det är svårt att göra ett examensarbete. Ännu svårare att göra ett examensarbete om aktivism på plats i Egypten. Bara en liten tanke.

Källförteckning

Litteratur

Badran, Margot, (1995) Feminist, Islam and Nation: Gender and the Making of Modern Egypt, Princeton, NJ, Princeton University Press.

Hjärpe, Jan (2005) Sharia – En gudomlig lag i en värld i förändring, Norstedts förlag, Stockholm.

Ahmed, L. (1991) Women and Gender in Islam. New Haven: Yale university press

Abu-Odeh, Lama (2004) Egyptian Feminism: Trapped in The Identity Debate, Islamic

Wolfsfeld Gadi, Media and political conflict: news from the Middle East

Uppsatser

Ismail, Mohamed Hossam, (2007) Layla’s soft screaming: a discourse analysis of cyber-feminist resistace on the egyptian women blogosphere. Faculty of mass communication, Ajman University.

Malmström, Maria (2009) Just Like Couscous: Gender, Agency and the Politics of Female Circumcision in Cairo. Göteborgs universitet

Otterman, Sharon (2007) Publicizing the private: Egyptian women bloggers speak out. Arab media and society.

Rapporter

Mänskliga rättigheter i Egypten 2006 (2006) Utrikesdepartementet.

http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/070306/4cd7c70d191e947748d97849ff9bcef1/Egypten_2006.pdf

The Kefaya Movement: A Case Study of a Grassroots Reform Initiative (2008), Rand Corporation.

www.rand.org/pubs/monographs/2008/RAND_MG778.pdf

Internets största fiender (2009) Reportrar utan gränser

http://www.reportrarutangranser.se/kampanjer/internets-fiender/136-internets-storsta-fiender

Freedom of Opinion and expression in Egypt (2009) ANHRI

Electronic media and human rights (2007) ANHRI

Human rights watch: http://www.hrw.org/english/docs/2007/04/19/egypt15739.htm

Muntliga källor, citerade:

Ramy Raouf,

cyberaktivist,

12/11 2010

Wael Abbas,

bloggare,

14/11 2010

15/11 2010

Mahmoud Saber,

cyberaktivist,

20/11 2010

Gamel Eid,

människorättsadvokat ANHRI,

13/11 2010

Joseph Mayton,

redaktör på webbtidningen Bikyamasr.com

20/11 2010

Nafisa El-Sbagh,

journalist, Kairo

9/11 2010

Kareem Amer,

bloggare,

9/12 2010

0020 1522002234

Dalia Ziada,

bloggare,

11/11 2010

Said Sadek

professor i sociologi vid amerikanska univerisitetet, Kairo

16/12 2010

Lucie Morillon,

Reportar utan gränser

03/01 2011

Egyptiska Ambassaden i Stockholm
andresekreterare Bassem Abdelhadi
29/12 2010

Muntliga källor, icke citerade:

Engy Ghozlan,
bloggare och feminist,
14/11 2010

Hadil El Khouly,
jurist och feminist,
13/11 2010

Rawda Ahmed,
människorättsadvokat ANHRI
13/11 2010

Ola Mousa,
jurist CEWLA,
11/11 2010

Mia Gröndahl
frilansjournalist,
2/11 2010

Lena Pettersson,
korrespondent SVT,
28/10 2010

Jan Hjärpe
Islamolog, Lunds universitet
21/10 2010

Dooa Abdelaal,
mediakonsult, Kairo

Maria Malmström,
forskare i socialantropologi,
20/10 2010

Urban Löfqvist,
Reportrar utan gränser,
0046 (0) 70 299 86 93

Nawal El Saadawi,
författare och radikal feminist
Kontaktas via sitt svenska förlag, Ordfront.
25/9 2010

Bloggar

Mahmoud Saber:
www.mahmoudsaber.com
http://www.flickr.com/people/mahmoudsaber/
http://vimeo.com/user3642047
Wael Abbas: http://misrdigital.blogspot.com/
Kareem Amer: karam903.blogspot.com/
Dalia Ziada: http://daliaziada.blogspot.com/

Twitter

Ramy Raouf: http://twitter.com/ramyraoof
Mahmoud Saber: http://twitter.com/aoudd
Wael Abbas: http://twitter.com/waelabbas

Dalia Ziada: http://twitter.com/daliaziada

Organisationer

Global voices: http://advocacy.globalvoicesonline.org
Egyptian initiative for human rights: http://www.eipr.org/en/
Egyptian organization for human rights: http://www.eohr.org/ref/index.htm
Arabic network for human rights information: http://www.anhri.net/en/
CEWLA: www.cewla.org/index.php?lang=en
Free Kareem: www.freekareem.org
Amnesty: www.amnesty.se
Reportrar utan gränser: http://en.rsf.org/
Landguiden: www.landguiden.se
Egyptian ministry of communication and information technoligy: http://www.mcit.gov.eg/
Egyptian ministry of internal affairs: http://www.moiegypt.gov.eg/english/
Egyptiska ambassaden i Stockholm: http://www.swedenabroad.com/Page___80128.aspx
Sveriges ambassad i Cairo http://www.swedenabroad.com/Start___64589.aspx

Artiklar

http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/crossing_continents/7301484.stm
http://www.svd.se/nyheter/utrikes/flera-kansliga-fragor-i-obamas-tal_3009253.svd
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7593765.stm
http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/sep/21/egypt-sexual-harassment
http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/16/AR2008081602063.html
http://www.arabmediasociety.com/?article=13
http://www2.amnesty.se/ap.nsf/0/2F0CC3A1F22F6621C12573B400544D79?opendocument
http://www.arabmediasociety.org/topics/index.php?t_article=39&p=2
http://www.arabmediasociety.com/?article=10
http://www.svd.se/nyheter/utrikes/nobels-fredspris-barack-obama_3627683.svd

Tillstånd att använda bilder

Bilderna i reportaget har vi tagit själva.

Arbetsfördelning

Innan vi åkte till Egypten gjorde vi en rad intervjuer med journalister, forskare, organisationer och ambassader. De flesta gjordes över telefon och vi delade upp dem mellan oss. Vi delade också upp bakgrundsfaktan mellan oss. En läste på om bloggboomen, en om internet och en om feminism i Egypten. Vi skrev sammanfattande texter om våra respektive områden som alla sedan tog del av. Alla tre letade upp aktivister och kontaktade dem för att fråga om de ville ställa upp på intervju.

I Egypten gjorde vi alla intervjuer tillsammans. Vi gjorde bedömningen att det skulle vara tryggast för oss alla om vi höll ihop. Kairo är en stor stad och ingen av oss kunde språket. I efterhand känns det som att det var ett bra beslut, särskilt som vi alla var sjuka under i princip hela vistelsen i Kairo.

När vi kom tillbaka till Göteborg bestämde vi oss först för att skriva tre texter, och att vi då skulle ta en text var. Men när vi kom på att vi istället skulle skriva en lång text satte vi oss ner och började skriva tillsammans. Vi bestämde huvuddragen i texten gemensamt, sedan delade vi upp texten i tre delar. Sedan försökte vi sammanfoga de tre delarna.

I slutändan har alla varit med i skapande av alla texter. Främst genom att ha bidragit textmässigt, men även genom goda råd, tips och korrekturläsning.

Målgrupp

Vi tänker oss målgruppen som en bred svensk publik som vill veta mer om världen runt om kring sig, och att reportaget därför kan publiceras i ett magasin med omvärldsbevakning eller en helgbilaga i en dagstidning. Vi har utgått från att publiken inte har en aning om vad som pågår i Egypten, därför har vi försökt förklara en invecklad situation på ett enkelt sätt. Det har gjort att vi stundtals drabbats av redovisningsplikt och försökt trycka in fakta om allt och lite till i texten.

Bilaga 1. Frågeschema, bloggare/aktivist

1. Hur länge har du bloggat?

2. Hur kom det sig att du började?

3. Varför bloggar du?

4. Vad bloggar du?

5. Vilka bloggar du för?

6. Hur viktigt är det att blogga för dig?

7. På vilket sätt är det viktigt?

8. Finns det någon skillnad mellan inläggen du skriver på engelska/arabiska?

9. Använder du dig av andra sociala medier? Som twitter, facebook...

10. Vad tycker din familj, vänner, man om det du skriver på bloggen?

11. Måste du anpassa det du skriver till dem?

12. Vad är det bästa som har hänt efter att du skrivit ett inlägg på din blogg?

13. Vad är det värsta som du har fått gå igenom på grund av din blogg?

14. Hur reagerar läsarna? Vad får du mest kommentarer på om du skriver?

15. Hur upplever du responsen från män? Finns det något som de reagerar mest på när du skriver?

16. Vilka läser din blogg? Är det från europeiska länder, USA, Egypten?

Om samhället och kvinnan i Egypten

1. Vad är kvinnors rättigheter för dig?

2. Vad är jämställdhet för dig?

3. Hur ser du på den radikala feminism som finns i västvärlden?

4. Hur är det att vara kvinna i Egypten?

5. Hur ser det ut för kvinnor i Egypten nu med de senaste årens lagförändringar?

6. Påverkar lagarna dig?

7. Har det blivit bättre/sämre?

8. Tror du att bloggarna har haft inverkan på lagförändringarna?

9. Tror du att bloggar har hjälpt till i att skapa en debatt om kvinnans rättigheter?

10. Ser du en förändring i bloggandet de senaste åren? 2005, 2007, 2008 och nu.

11. Sexual harassment blev en stor sak i medierna internationellt efter att det uppmärksammats på en blogg här. Hur reagerade du på det?

12. Tror du att man kan förändra samhället genom att blogga om orättvisor? I så fall hur?

13. Hur upplever du att situationen för de som bloggar har förändrats sedan 2007?14. På vilket sätt skiljer sig ditt liv i verkligheten från det liv du lever på nätet?

15. Vad tycker du om situationen för kvinnor i Egypten i dag? Har det blivit bättre eller sämre? Vad är det viktigaste förändringarna som måste ske, enligt dig?

16. Har alla samma förutsättningar att blogga?

17. Finns det någon skillnad mellan manliga och kvinnliga bloggare?

18. Finns det någon skillnad mellan kvinnors förutsättningar i landsbygden och staden?

19. Påverkas även de som inte har internet av det som du skriver i bloggen?

Om hotbilden

1. Vad får man inte skriva om på bloggen?

2. Vågar du skriva vad du vill när du bloggar eller är på andra nätverk på nätet?

3. Finns det koder för det ni skriver?

4. Är du mer samhällskritisk eller mindre tillsammans med vänner/andra från nätverken?

5. Upplever du att det är farligt att vara bloggare? På vilket sätt?

6. Hur har du påverkats av att många bloggare arresterats, speciellt 2008?

7. Har du behövt ändra det du skriver? När? Varför?

8. Är det en skillnad mellan att skriva politiskt och skriva om kvinnors rättigheter/feminism?

9. När övergår feminism i att bli något som man inte får skriva om?

Samt...

- Vet du någon som har blivit arresterad för det som de skrev på sin blogg?

- Tips på andra personer som vi bör prata med?

- Ålder, civilstatus, familj, utbildning och yrke.

Bilaga 2. Frågor till regeringen/ansvarsintervju

Vi har vid ett tjugotal tillfällen ringt, kontaktat, mailat och legat på inrikesdepartementet, kommunikationsdepartementet och ambassaden i Kairo och egyptiska ambassaden i Stockholm. Vi bifogar därför här några av de frågor som vi har skickat iväg till inrikesdepartementet och till kommunikationsdepartementet, utan att få något svar.

Exempel mail ett -inrikesdepartementet:

1. Do you have a department that's supervising Internet in Egypt?
2. How many people work in supervising Internet and Facebook?
3. Why is that important for you? Is it because of threats from extreme political groups?

Exempel mail två -kommunikationsdepartementet:

I've been trying to contact you for an answer to one question I have about your department. I understand that some people are a threat against security. Therefore I want to know if you are controlling the internet and blogs? And if you could please tell me why?

Exempel mail tre -egyptiska ambassaden i Stockholm för vidarebefodring

- Could you please tell us about the new internet department, created in june?

Why was it created?

How many employers are working there?

What is the main purpose of the department?

- Why does the government control internet?

Which internet activities do you control?

What does the government fear will be the consequences of not controlling the internet?

- What is the governments opinion on the bloggosphere in Egypt?

- Are there a lot of activists on the internet?

Hello mr El Adly,

Why is it necessary to control Internet?

Are the political bloggers and internetusers a threat to Egypt, and how?

Till den egyptiska ambassaden i Stockholm, som vidarebefordrades det till kommunikationsdepartementet.

To whom it may concern,

we are three master students of journalism in Gothenburg, Sweden. At the moment we are writing our final thesis and the subject of our study are egyptian bloggers. Therefore, we need help getting in touch with someone who can answer a few questions regarding the internet policy in Egypt. If possible, we would like to speak with someone at the Ministry of communication and informations technology, preferably the minister, Dr. Tarek Mohamed Kamel, himself.

Yours sincerely,

Amanda Lindberg,

Henrietta Johansson,

Anna von Wachenfeldt

